

Soạn bài: Thuế máu

Soạn bài: Thuế máu (Trích *Bản án chế độ thực dân Pháp* - Nguyễn Ái Quốc)

Đọc – hiểu văn bản

Câu 1: Về cách đặt tên chương, tên các phần của tác giả.

- Cái tên "thuế máu" đã vạch trần tính chất dã man của một loại thuế đặc biệt mà thực dân Pháp đánh vào dân thuộc địa: Thuế máu. Nó gọi lên số phận thảm thương của người dân thuộc địa, bao hàm lòng căm phẫn, thái độ mỉa mai đối với tội ác ghê tởm của chính quyền thực dân.
- Trình tự và cách đặt tên các phần trong chương gọi lên quá trình lừa bịp, bóc lột đến cùng kiệt thuế máu của bọn thực dân cai trị. Từ "Chiến tranh và người bản xứ" đến "Chế độ lính tình nguyện" rồi chỉ ra "Kết quả của sự hi sinh", các phần nối tiếp như thế... chứng tỏ tinh thần chiến đấu mạnh mẽ, sự phê phán triệt để của Nguyễn Ái Quốc.

Câu 2:

a. So sánh thái độ của các quan cai trị thực dân đối với người dân thuộc địa ở thời gian trước với khi cuộc chiến xảy ra.

- Trước chiến tranh, họ bị xem là giống người hạ đẳng, bị đối xử và đánh đập như súc vật.
- Khi cuộc chiến tranh bùng nổ, lập tức họ được các quan cai trị tăng bốc võ về, được phong cho những danh hiệu cao quý. Điều ấy nói lên thủ đoạn lừa bịp bỉ ổi của chính quyền thực dân để bắt đầu biến họ thành vật hi sinh (các từ ngữ, các hình ảnh trong lời lẽ của bọn thực dân cầm quyền được Nguyễn Ái Quốc nhắc lại với dụng ý, giọng điệu trào phúng).

b. Khi cuộc chiến tranh bùng nổ, lập tức họ được các quan cai trị tăng bốc võ về, được phong cho những danh hiệu cao quý. Điều ấy nói lên thủ đoạn lừa bịp bỉ ổi của chính quyền thực dân để bắt đầu biến họ thành vật hi sinh (các từ ngữ, các hình ảnh trong lời lẽ của bọn thực dân cầm quyền được Nguyễn Ái Quốc nhắc lại với dụng ý, giọng điệu trào phúng).

- Họ phải đột ngột xa gia đình, quê hương vì những mục đích vô

- nghĩa, vì những vinh dự hão huyền.
- Họ bị biến thành những vật hi sinh cho lợi ích của bọn cầm quyền (phơi thây trên các bãi chiến trường châu Âu, bỏ xác tại những miền hoang vu thơ mộng,...).
  - Những người không trực tiếp ra trận thì cũng bị vắt kiệt sức trong các xưởng thuốc súng ghê tởm hoặc bị nhiễm bởi muôn vàn các chất độc hại khác mà chết.

Cuối đoạn, tác giả còn nêu ra con số chính xác về sự hi sinh của những người bản địa cho những mục đích xấu xa của thực dân (Tổng cộng có bảy mươi vạn người bản xứ đặt chân lên đất Pháp; và trong số ấy, tám vạn người không bao giờ còn trông thấy mặt trời trên quê hương đất nước mình nữa).

Câu 3:

a. Các thủ đoạn, mảnh khốc bắt lính của bọn thực dân:

- Tiến hành lùng ráp, vây bắt và cưỡng bức người ta phải đi lính.
- Lợi dụng chuyện bắt lính mà dọa nạt, xoay sở kiếm tiền đối với những nhà giàu.
- Sẵn sàng trói, xích, nhốt người ta như nhốt súc vật, sẵn sàng đàn áp dã man nếu như có chống đối.

b. Chiêu bài "tình nguyện" hay chính là những trò bịp bợm của bọn cầm quyền.

- Trong khi làm những điều trên, chính quyền thực dân vẫn rêu rao về lòng tự nguyện đầu quân của người dân thuộc địa. Lời tuyên bố trịnh trọng của phủ toàn quyền Đông Dương chỉ càng bộc lộ sự lừa bịp trơ trẽn.
- Không hề có sự tình nguyện hiến dâng xương máu như lời lẽ bịp bợm của bọn cầm quyền. Tác phẩm đã kể ra sự thực: người dân thuộc địa hoặc trốn tránh hoặc phải xì tiền ra. Thậm chí họ tìm cách tự làm cho mình nhiễm phải những bệnh nặng nhất để khỏi phải đi lính.

Câu 4: Kết quả của sự hi sinh của người dân thuộc địa trong các cuộc chiến tranh:

- Chiến tranh kết thúc cũng là lúc những lời hứa trước đây của các ngài cũng tự dưng biến mất. Những người từng hi sinh xương máu cho mẫu quốc, những người trước đây đã từng được tặng bốc thì giờ đây hỡi ôi lại trở về với "cái giống người hèn hạ" như xưa.

- Bộ mặt lừa bịp của bọn thực dân được bộc lộ trắng trợn khi bọn chúng cướp hết những của cải mà người lính mua sắm được, đánh đập họ vô cớ hay đối xử với họ như súc vật vậy.
- Bỉ ổi hơn, nhằm vợ vết cho đầy túi, bọn thực dân còn cấp cả môn bài bán lẻ thuốc phiện cho thương binh người Pháp hay vợ con của tử sĩ người Pháp. Cách "báo ơn" ấy không chỉ càng làm cho những người Pháp nhục nhã hơn mà còn làm cho cả một dân tộc kiệt quệ, suy vong.

Câu 5: Nhận xét về trình tự bố cục các phần trong chương, về nghệ thuật châm biếm, đả kích sắc sảo, tài tình của tác giả.

a. Ba phần của chương Thuế máu được bố cục theo trình tự thời gian : trước, trong và sau khi xảy ra cuộc chiến tranh thế giới 1914 – 1918. Với cách sắp xếp này bộ mặt giả nhân giả nghĩa trơ trẽn, bản thuế máu được phơi bày toàn diện, triệt để. Mặt khác, thân phận thảm thương của người dân nô lệ ở các xứ thuộc địa được miêu tả một cách cụ thể, sinh động.

b. Nghệ thuật châm biếm, đả kích sắc sảo, tài tình của tác giả thể hiện chủ yếu qua các phương diện sau :

- Xây dựng một hệ thống hình ảnh sinh động, giàu tình cảm và sức mạnh tố cáo.

- Những hình ảnh được xây dựng đều có tính xác thực phản ánh chính xác tình trạng thực tế. Các hình ảnh này còn vừa mạnh tính chất châm biếm, trào phúng sắc sảo và xót xa. Nhiều hình ảnh, nhất là ở phần Chiến tranh và người bản xứ mang đậm cảm hứng mỉa mai chua chát, cay đắng cho số phận thảm thương của người lính thuộc địa.
- Gắn với hình ảnh, ngôn từ của tác phẩm cũng mang màu sắc trào phúng, châm biếm : "con yêu", "bạn hiền", "chiến sĩ bảo vệ công lí và tự do", "lấy máu mình tưới những vòng nguyệt quế", "đem xương mình chạm nên những chiếc gậy", "vật liệu biết nói".

- Giọng điệu trào phúng đặc sắc:

- Giọng điệu giễu cợt, mỉa mai (chú ý dùng một cái", "áy thế mà").
- Nhắc lại những mỉa từ, danh hiệu hào nhoáng mà chính quyền thực dân khoác cho người lính thuộc địa để đả kích bản thân lừa bịp trơ trẽn.
- Sử dụng rất thành công giọng điệu giễu nhại, nghệ thuật phản bác (chú ý đoạn cuối phần II). Dùng liên tiếp các câu hỏi để nêu lên

các sự thực đập lại lời lẽ bịp bợm của bọn cầm quyền.

Câu 6: Nhận xét về yếu tố biểu cảm trong đoạn trích.

- Các hình ảnh được xây dựng mang tính biểu cảm cao, làm toát lên số phận đáng thương của người dân thuộc địa và sự bĩ ố của bọn thực dân.
- Giọng điệu của tác phẩm cũng là giọng của sự căm phẫn và niềm xót thương.
- Trong đoạn trích này, yếu tố tự sự và yếu tố biểu cảm được kết hợp chặt chẽ, hài hoà.